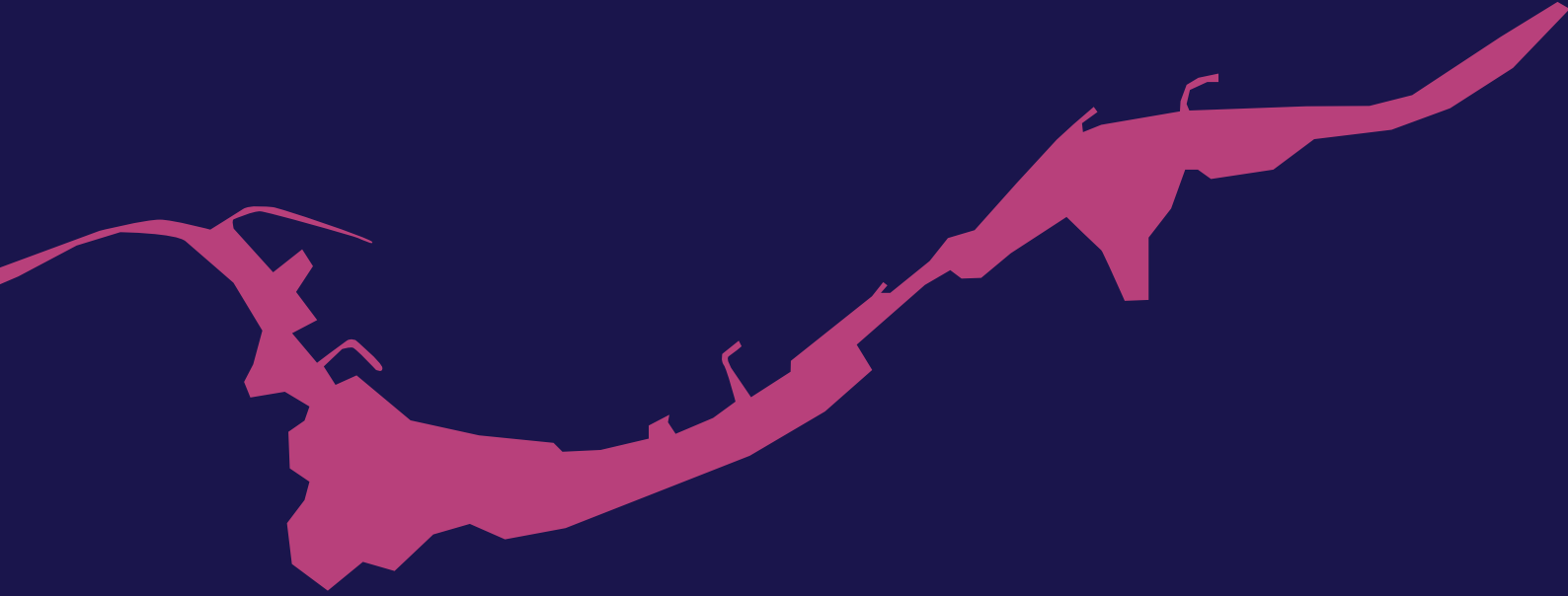

RİZE

VİZYON PLANI

'SAKLI KARADENİZ RUHU'

KENTSEL VİZYON
PLATFORMU

KENTSEL VİZYON PLATFORMU

‘Kentsel Vizyon ile Kurgulanan Kentler’

NEF ve Kentsel Strateji tarafından kurulan
Kentsel Vizyon Platformu
kamu, sivil ve özel sektör işbirliği ile

- bölge
- kent
- mahalle

ölçeğinde çalışmalar yaparak, yeni planlama
yaklaşımı ve modellerini tartışmaya açmaktadır.

81KENT
VİZYON
www.kentselvizyon.org

“Rize Vizyon Planı” Kentsel Strateji tarafından geliştirilen kapsam ve içerik çerçevesinde, A. Faruk Göksu ve Sıla Akalp’ın Stüdyo 33’te verdiği eğitimler sonucunda, Tayfur Gürel tarafından hazırlanmıştır.

01

ANALİTİK BAKIŞ
Stratejik Göstergeler
10 Temel Sorun ve Fırsat
BEK Analizi

07

02

STRATEJİK BAKIŞ
Bölgesel İşbirliği
Kent Kurgusu

15

03

VİZYON
Bölgesel Vizyon
Kentsel Vizyon

20

04

VİZYON ve EYLEM ÇERÇEVESİ
Vizyon Çerçevesi
Eylem Çerçevesi

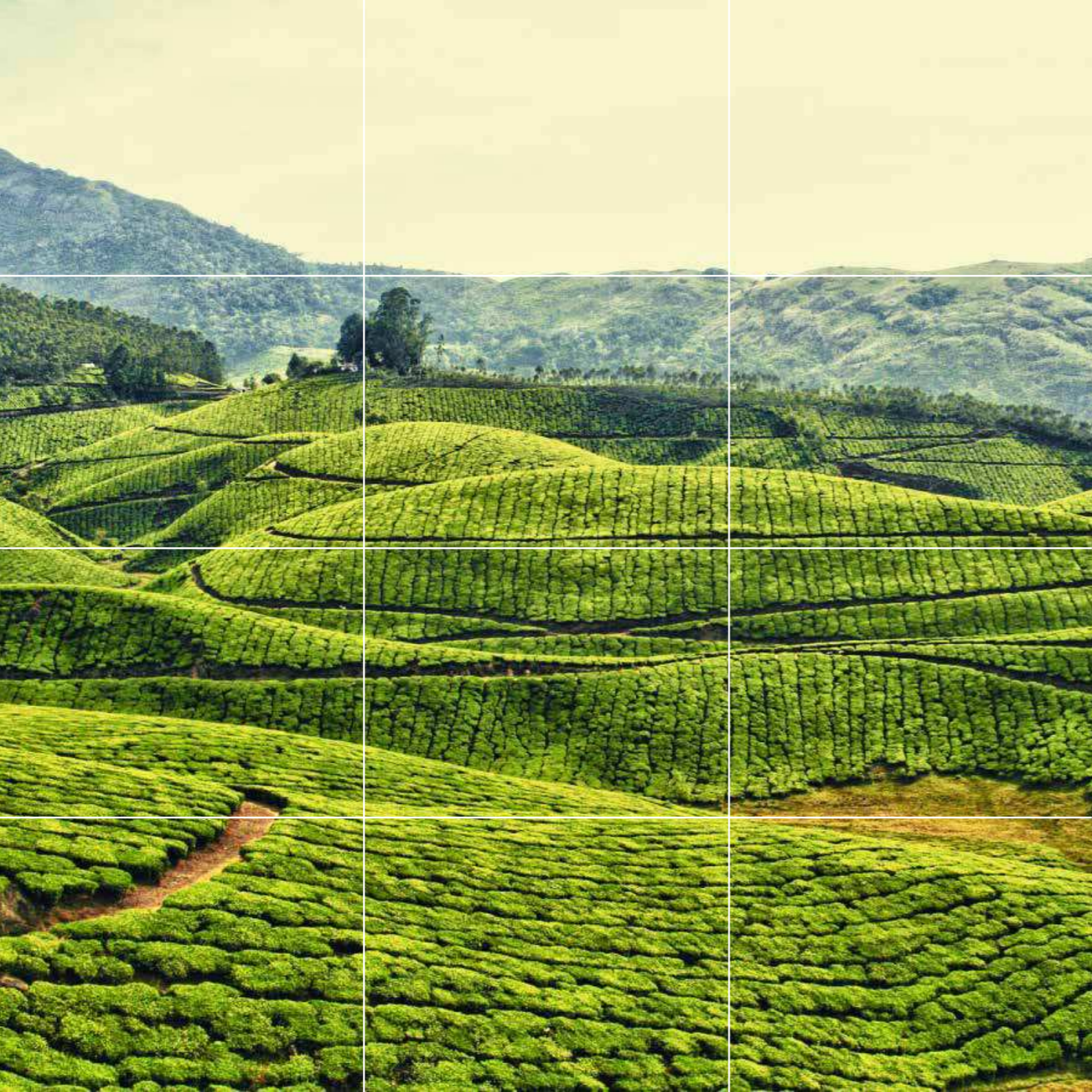
23

05

RİZE 'NİN GELECEĞİ İÇİN
10 TEMEL İLKE

34

BÖLÜM

01

ANALİTİK BAKIŞ

Stratejik Göstergeler
10 Temel Sorun ve Fırsat
BEK Analizi

STRATEJİK GÖSTERGELER

Nüfus:
328.205 kişi

Ekonomik Değerler:

- Ticaret ve Sanayi: çay fabrikaları, kereste ve tomruk biçme atölyeleri, kum çakıl tesisleri, Çayeli bakır işletmesi, balık unu ve balık yağı üreten sanayi kuruluşları
- Tarım: yaş çay üretiminin merkezi, Trabzon hurması, kivi ve narenciye üretimi
- Hayvancılık: Alabalık çiftlikleri, arıcılık

Doğal Değerler:

- Fırtına Deresi
- Kaçkar Dağları
- Ayder Yaylası
- Anzer Yaylası
- Palovit Şelalesi
- Ambar Gölü

Tarihsel İzler:

- Medeniyetler: Urartular, Kimmerler, İskitler, Sakalar, Medler, Büyük İskender Dönemi, Pontos Eyaleti, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Türk Beylikleri Dönemi, Osmanlı İmparatorluğu
- Lazistan Sancağı'nın merkezi
- 462 taşınmaz kültür varlıkları
- 8 sit alanı
- Kaleler (Rize, Zil, Kız, Kale-i Bala)
- Camiiler (İskender Cafer Paşa, Orta)
- Taş kemer köprüler (Şenyuva, Mikron)
- Geleneksel Rize konakları
- Su değirmenleri

8

Performans Kriterleri

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

57

ÇEVRE

59

EKONOMİ

59

SOSYAL

36

YAŞAM KALİTESİ

49

Eğitim:

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi (11.995 öğrenci)

Sosyal Altyapı:

- 1 üniversite
- 2 sinema
- 3 müze
- 16 kütüphane

9

10 TEMEL SORUN

10

- 1 Doğal afetler (sel, erozyon vb.)
- 2 Doğal kaynakların ve su kaynaklarının tahribatı (HES projeleri)
- 3 Tanıtım eksikliği
- 4 Dış göç
- 5 İmara açılmış dolgu alanları
- 6 Sektörel daralma
- 7 Maden kaynaklarının katma değere dönüştürülememesi
- 8 Sanayide mekânsal sıkıntılar ve beşeri sermaye eksikliği
- 9 Rize Limanı'nın Hinterlandı'nın dar olması
- 10 Yoğun yapılaşma

10 TEMEL FIRSAT

- 1 Doğu Karadeniz'in en derin limanına sahip olması
- 2 Coğrafi özelliklerin kentin saçaklanmasına olanak vermemesi
- 3 Yayla turizmine olan talebin artması
- 4 Ulusal ve uluslararası festivaller
- 5 Üniversite
- 6 Çay üretiminde ihtisaslaşma
- 7 Su ürünleri üretimi
- 8 Pazar şansı yüksek ürünler
- 9 Batum ile ticari potansiyel
- 10 İklim koşulları

11

BEK ANALİZİ

Kaynak: KentSEL Strateji

Birikim

Halk müziği ve danslar: tulum, horon
Kültürel Çeşitlilik
Yaylacılık
Naylalar(serender) : geleneksel mısır ambarları

Bereket

Verimli topraklar: alüvyon düzlükleri
Zengin hidrografik yapı
Karakteristik topografya: dik yamaçlar ve derin vadiler
Çay, narenciye ve kivi
Anzer balı

Beceri

El sanatları: Rize bezi dokumacılığı, çorap örme
Bakırcılık
Ağaç işçiliği
Zengin Doğu Karadeniz mutfağı

Bakış

Doğu Karadeniz'in lokomotifi
Yayla cenneti
Liman kenti

Büyüme

Turizm
Üniversite
Kırsal kalkınma

Beklenti

Sosyal altyapı geliştirme
Şehrin tanıtımı
Trafik ve ulaşım
Üretim çeşitliliği
Doğal afet dirençliliği

Ekoloji

Dağlar, vadiler ve akarsular
Buzul ve moren set gölleri
Yaylalar
Şelaleler
Dağ horozu

Ekonomi

Tarım ve Hayvancılık
Turizm
Sanayi ve ticaret

Eşitlik

Farklı etnik gruplar
Fırsat eşitliği

Etkinleştirme

Ekonomide çeşitlilik
Aktif ticaret ve liman kullanımı
Kır yaşamına özendirme
Üniversite

Edinim

Organik su ürünleri üretimi
Ticaret ve taşımacılık
İstihdam olanakları
Yatırım ve kalkınma

Entegrasyon

Kır/Kent
Tarım/Sanayi/Üniversite
Su kaynakları yönetimi

Koruma

Doğal çevre
Ekolojik kaynaklar
Ayder Yaylası
Kırsal bölge
Tarihi ve kültürel değerler

Kapasite

İş gücü
Tarıma elverişli topraklar
Sanayi kapasitesi
Liman
Yağış

Kalkınma

Turizm
Teknik ve sosyal alt yapı
Tarım potansiyeli
Yatırım ilişkileri

Kimlik

Doğu Karadeniz'in zirvesi
Yağmurun bereketi
Çay
Kıyı

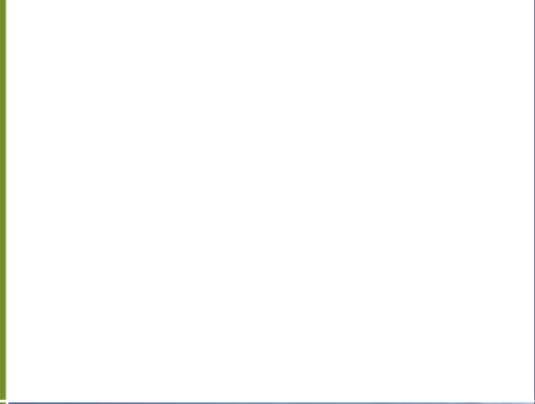
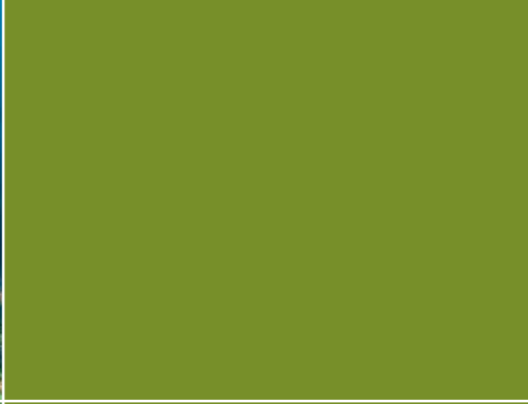
Katılım

Festivaller
Kooperatifler ve birlikler
Eğitime teşvik

Kurgu

Karadeniz Havzası
Lojistik: İran-Gürcistan- Türkiye bağlantısı
Ekonomik ve Ekolojik Denge

BÖLÜM

02

STRATEJİK BAKIŞ
Bölgesel İşbirliği
Kent Kurgusu

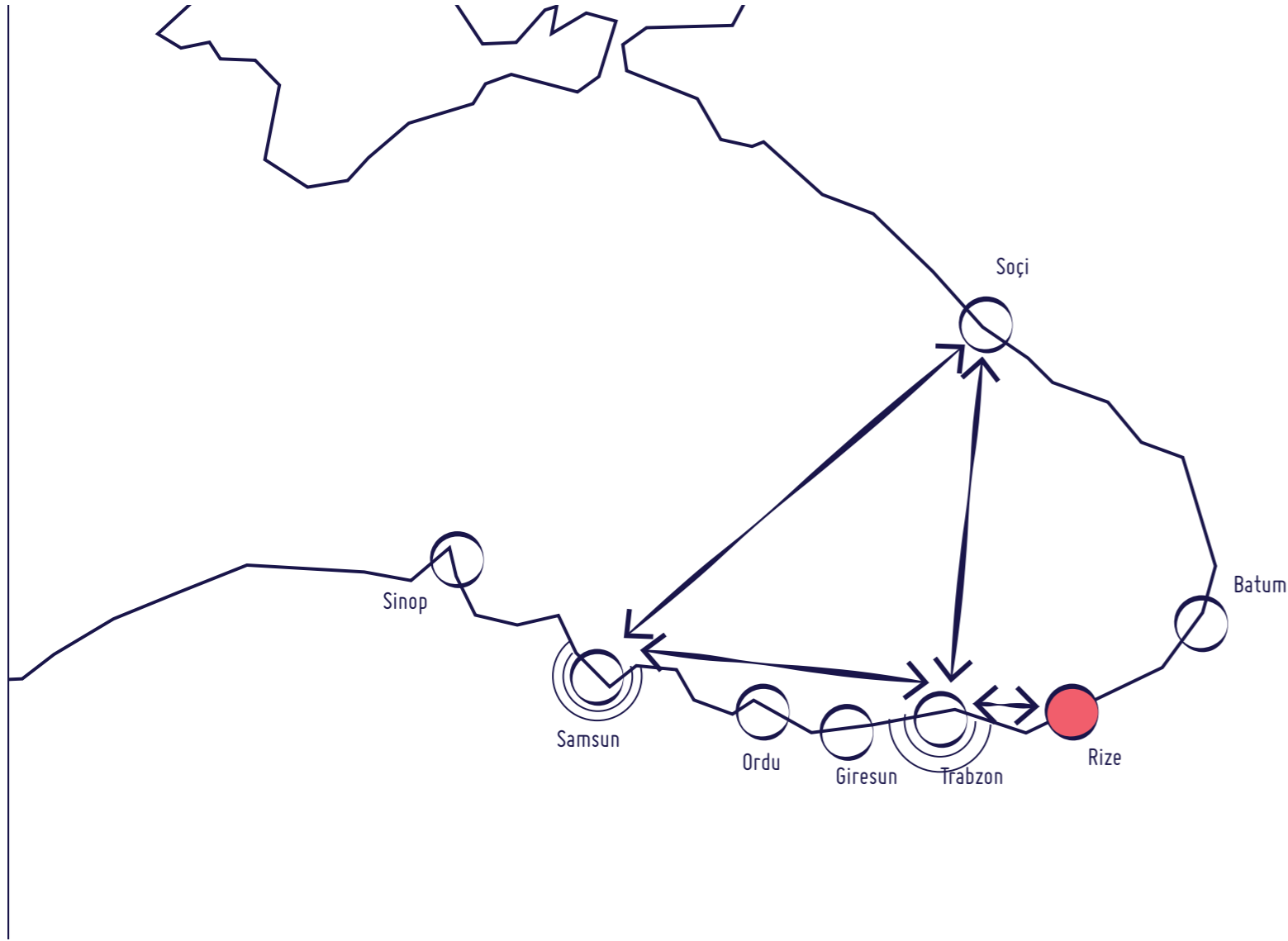

BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ

RİZE, BÖLGE İÇİNDE HANGİ STRATEJİK ROLÜ ÜSTLENECEK?

Rize kenti batıda Trabzon, güneyde Erzurum ve Bayburt, doğuda Artvin illeri ile kuzeyde Karadeniz’le çevrilidir. Doğu Karadeniz bölgesinin önemli kenti olan Rize’nin Karadeniz kıyı kentleri ile olan işbirliği bölgesel kalkınma için önemlidir. Rize, Trabzon ile işbirliği içinde sınır ötesi Karadeniz kıyı kentleri ile ticari ilişkiyi geliştirmelidir.

Rize, coğrafi ve kültürel yapısı diğer illere benzerlik gösterse de içsel dinamikler açısından farklılık ve özgünlük sahibidir. Karadeniz Bölgesi’nin eşsiz güzelliklerinden nasibini almış olan Rize; yaylaları, kaplıca ve içmeleri, akarsuları, şelaleleri, gölleri, tarihi ve kültürel değerleri içeren geleneksel konutları, taş kemer köprüleri, kaleleri, müzeleri ve flora zenginliği ile oldukça yüksek rekreasyon ve turizm potansiyeli taşımaktadır. Rize, sahip olduğu bu potansiyeli alternatif turizm modelleri ile kazanıma dönüştürmelidir.

KENT KURGUSU

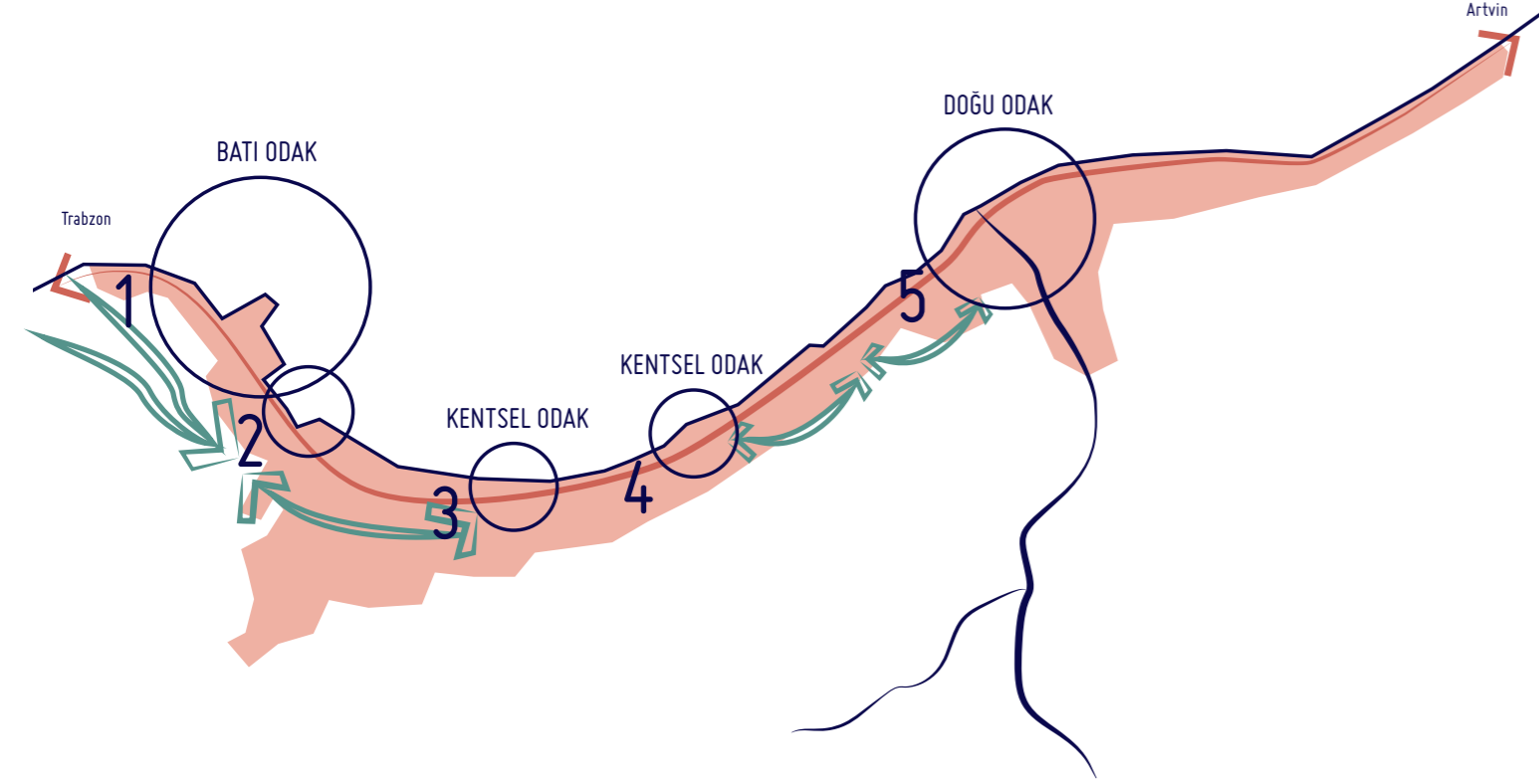
YENİ KENT KURGUSU NE OLACAK?

Kent kurgusu, bölgesel politika ve stratejiler çerçevesinde ve önceliklerin ışığında olmalıdır. Dik yamaçlı vadiler ve kıyı şeridine paralel yükselti, kentin kıyı boyunca uzanmasına neden olmuştur. Bu durum, kentin büyümesinde doğal bir eşik görevi görmüştür. Kentsel alanlar bu özgün yapı göz ardı edilmeden gelişim göstermelidir.

Rize, kentsel gelişmesini yönetmek ve ekonomik kalkınmasını sağlamak için;

- Limanın güçlendirilmesi
- Ulaşım ağının farklı ulaşım türleri ile güçlendirilmesi
- Gelişim yönünün belirlenmesi
- İstihdam olanaklarının çeşitlendirilmesi
- Turizmin geliştirilmesi
- Bölgesel işbirliği

konularını gündeme almalıdır.

BÖLÜM

03

VİZYON

Bölgesel Vizyon
Kentsel Vizyon

BÖLGESEL VİZYON KAÇKAR'IN ETEKLERİNDE BİR KIYI KENTİ

KENTSEL VİZYON YEŞİLLE MAVİNİN UYUMU

BÖLÜM

04

VİZYON ve EYLEM
ÇERÇEVESİ
Vizyon Çerçevesi
Eylem Çerçevesi

VİZYON ÇERÇEVESİ 3x3 EYLEM ÇERÇEVESİ

1 FARKLILIK

1 **Karakteristik Topografya:**
Denize Paralel Kaçkar Dağları

2 **İklim:**
Türkiye'nin En Yağışlı İli

3 **Üretim:**
Zümrüt Yeşilden Tavşankanına

2 TEMA

1 **Bölgesel Kalkınma:**
Etkileşimli Kıyı Kentleri

2 **Turizm:**
Güzellikler İçinde Doğal Yaşam

3 **Liman:**
Karadeniz'in En Derin Limanı

3 STRATEJİ

1 **Kalkınma:**
Sektörler Arası Etkileşim

2 **Dönüşüm:**
Kentsel Risk Oranını Düşürmek

3 **Bütünleşme:**
Yatay Ve Düşeyde Entegrasyon

RİZE'NİN GELECEĞİ

1 SEKTÖR

1 **Turizm:**
Doğa Turizmi

2 **Tarım:**
Problemleri En Aza İndirmek

3 **Sanayi:**
Verimlilik

2 PROGRAM

1 **Eğitim:**
Üniversitenin Kente Entegrasyonu

2 **Katılım:**
Halkın Katılımı

3 **Çevre:**
İnsan-Doğa İlişkisi Ve Çevre Etigi

3 PROJE

1 **Ulaşım:**
Demiryolu Ulaşımı

2 **Tanıtım:**
Saklı Karadeniz Ruhı

3 **Koruma:**
Doğal Yaşamın Sürdürülebilirliği

VİZYON ÇERÇEVESİ

3 FARKLILIK

3 TEMA

3 STRATEJİ

Karakteristik
Topografya

Bölgesel
Kalkınma

Kalkınma

İklim

Turizm

Dönüşüm

Üretim

Liman

Bütünleşme

3 FARKLILIK

1 Karakteristik Topografya

Denize Paralel Kaçkar Dağları

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Rize, bölgenin en karakteristik özelliğini gözler önüne sermektedir. Dik yamaçlı vadileri, heybetli dağları, buzul gölleri, yemyeşil yaylaları ile Rize diğer bölgelerden ayrılır.

Doğu Karadeniz kıyı sıradağları yayının kuzey yamacında yer alan Rize kenti, dar bir sahil şeridi üzerine kurulmuştur. Kıyı düzlüğünün hemen gerisinde yükselti birdenbire artmaktadır. Buradan itibaren arazi, giderek daralan akarsu vadileri tarafından derin bir şekilde yarılmıştır. Keskin ve birbirine yakın sırtlar, dik yamaçlı vadiler yaklaşık 2000 m yüksekliğine kadar olan bu sahanın karakteristik topografik görünüşünü oluştururlar. Yörenin bu karakteristik özelliği korunmalı ve fırsata dönüştürülmelidir.

2 İklim

Türkiye'nin En Yağışlı İli

Türkiye'nin en çok yağış alan ili olan Rize'de yazlar serin, kışlar ılıman ve her mevsim yağışlı bir iklim görülür. Bölgede yağışlı dönem Ekim-Mayıs, geçiş dönemi Haziran-Eylül ayları ile temsil edilmektedir. Kurak dönem ise su eksikliğinin bulunmaması nedeniyle yoktur.

Yağışların heyelan gibi olumsuz etkilerinden kurtulmak için gerekli önlemler alınmalı, drenajlar sistemi kurularak kent yaşamının olumsuz etkileri giderilmelidir.

3 Üretim

Uludağ'a Alternatif Zümrüt Yeşilden Tavşankanı'na

Rize'de yıllık yağışın çok fazla olması, yüksek oranda nispi nemin olması, güneş ışığının yetersizliği ve tarım alanlarının genel olarak engebeli oluşu, bitki desenini sınırlandırmaktadır. Tarım alanlarının %90'ını çay oluşturmaktadır. Rize ekonomisi çay sektörüne dayalıdır. Paketlenmiş çayda Çaykur'un pazar payı %65, özel sektörün payı ise %35'tir.

Rize'de kivi üretimine son yıllarda önem verilmeye başlanmış ve kivi yetiştiriciliği giderek üretimi genişleyen bir faaliyet haline gelmiştir. Bu durum, üretimde çeşitliliği artırmakta ve ekonomiyi olumlu etkilemektedir.

3 TEMA

1 Bölgesel Kalkınma

Etkileşimli Kıyı Kentleri

Rize, Gümüşhane hariç diğer tüm iller gibi Karadeniz kıyısında yer almaktadır. Yüzey şekilleri, iklim yapısı, kültürü ve üretim alışkanlıkları olarak birbirlerine yakın olmalarına rağmen ufak farklar ile kendi içlerinde görev dağılımına tutuşmuşlar izlenimi yaratmaktadır. Bölgesel ölçekte bu illerin ilişkileri altyapı olarak güçlendirilmeli ve kalkınmaları sağlanmalıdır. Kıyı şeridi boyunca farklı tatlar bırakan aynı coğrafyanın şehirlerinin ve insanların bölgesel işbirliklerinin güçlenmesi ile Türkiye'nin özgün yapısına katkıları artacaktır.

2 Turizm

Güzellikler İçinde Doğal Yaşam

Rize yöresi, iklim özellikleri ve coğrafi yapısıyla geleneksel yaşam biçimlerinin sürdüğü onlarca yaylaya sahiptir. Bu yaylalar trekking, dağcılık, tırmanış, yamaç paraşütü, fotoğrafçılık, flora ve fauna incelemesi, safari, kamp ve karavan turizmi, motosiklet ve bisiklet turları vb. doğa sporlarına uygun ve yayla turizmine son derece elverişlidir. Yaylaların dışında kaplıcaları ve içmeleri, akarsuları, gölleri, şelaleleri ve tarihi ve kültürel varlıkları ile de oldukça zengindir. Tüm bu değerleri ile ulusal ve uluslararası büyüklükte alternatif turizm planlanmalı ve kent markalaştırılmalıdır.

3 Liman

Karadeniz'in En Derin Limanı

TR90 bölgesi içerisinde Trabzon ile birlikte Rize, serbest bölge konumundadır. Sınırların ötesine ticari ilişkiler kurmak, bölgesel ağları güçlendirmek ve bölge içerisinde entegrasyonun sağlanması temel faktörleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Karadeniz'in en derin limanı olan Rize Limanı önemli bir rol üstlenmektedir. İlde pazar kapasitesi yüksek birçok sektör bu olanaklardan optimum seviyede faydalanmalıdır.

3 STRATEJİ

1 Kalkınma

Sektörler Arası Etkileşim

İlde çalışan her iki kişiden birisi gıda ürünleri ve içecek imalatına yönelik sektörlerde istihdam edilmektedir. İlde üretim sektörü, 'lokomotif' olan çayın üretilmesi ve işlenmesi üzerine yoğunlaşmaktadır. Yüksekliği arttıkça ürün kalitesi artan tarım alanları, doğal güzellikleri ile de turizm sektörünün ilgisini çekmektedir. Bu sektörlerin etkileşimi ve ortak paydada buluşması kentin ekonomisine katkıda bulunacaktır. Ayrıca, kırdan kente göçün önüne geçilmesi konusunda teşvik oluşturacaktır.

2 Dönüşüm

Kentsel Risk Oranını Düşürmek

Rize'nin , yerleşim topoğrafyası ve iklim özelliğinin yarattığı kentsel risk oranını artırmaktadır. Kıyıya dik uzanan v- profilli vadiler, doğal zenginliğin yanında bazı risk faktörlerini de beraberinde getirmektedir. Bu bölgelerde kentleşmenin önüne geçilmeli, doğanın ritminin aksine kararlar alınmamalıdır. Bu alanların kentle birleştiği noktalarda rekreatif kullanımların uygulanması bu riskin önüne geçmede faydalı olacaktır.

3 Bütünleşme

Yatay Ve Düşeyde Entegrasyon

Rize'nin topografik yapısı nedeniyle kentin kıra geçiş noktalarında yoğunluklar oldukça yüksektir. Bu durum, kenti oldukça derişik bir yapıya büründürmektedir. Bu noktada, kentin fiziki bağlamda yatay ile düşey ilişkilerinin düzeyi önemlidir. Yayla kültürüne sahip illerde, yaşam biçimi olarak hâlihazırda görülen bütünleşme fiziki çevrede de sağlanmalıdır. Ama, bu ilişki kapsamında koruma kavramının gerekliliği temel öncelik olmalıdır. Kamusal kullanımlar bu halkanın parçası olarak kullanılmalıdır.

EYLEM ÇERÇEVESİ

3 SEKTÖR

3 PROGRAM

3 PROJE

Turizm

Eğitim

Ulaşım

Tarım

Katılım

Tanıtım

Sanayi

Çevre

Koruma

3 SEKTÖR

1 Turizm

Doğa Turizmi

Rize dik yamaçlı vadileri, yüksek dağları, buzul gölleri, zümrüt yeşili yaylaları, tarihi kemer köprüleri ve kaleleri, coşkun akan dereleri ile çok özel bir turizm beldesidir. Flora ve faunasıyla çok zengin olan Rize, doğa turizmine elverişli önemli bir potansiyele sahiptir. Kentteki en önemli turizm faaliyetleri yayla turizmi, akarsu turizmi, termal turizm, kamp-karavan turizmi ve dağ turizmidir.

Kaçkar Dağları, hızlı akışlı akarsuların kaynağıdır ve kano-rafting gibi sporlar için gerekli debi rejim miktarı vardır. Kaçkar Dağları'nın sarp tepelerine çıkıldığında ise helikopterle kayak (heliksi) deneme fırsatı yakalanabilir.

Termal turizm açısından zengin olan Rize, İkizdere Termal Kaplıcası ile ünlüdür. Turizm potansiyelinin korunması ve geliştirilmesi için gerekli yatırımlar yapılmalı ve doğal değerler korunmalıdır.

2 Tarım

Problemleri En Aza İndirmek

Rize coğrafyası tarımsal üretim açısından bölgedeki diğer illerden farklılıklar göstermektedir. Bu durumun temel sebeplerinden birisi arazinin işlemeli tarıma elverişli olmamasıdır. Bir diğer temel etken ise yörenin enerjisinin büyük bir kısmını çay üretimine harcamasıdır. Çay üretimi için kesilen orman alanları bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Açılan alanlar çay dikilebilmesi için teraslanmakta ve bu yerlerin drenaj kanalları yapılmamaktadır. Yoğun yağmurlarda da toprak kaymalarına ve sellere neden olmaktadır. Özellikle son yıllarda yağışlarda can kayıpları da olmaktadır. Ağaç sayılarının azalması, ilde bulunan kuş popülasyonunun da azalmasına neden olmaktadır. Daha bilinçli ve kontrollü uygulamalar ile bu problemlerin en aza indirilmesi ve üretimin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

3 Sanayi

Verimlilik

Rize'de faal bir organize sanayi bölgesi bulunmamaktadır. Kentte sanayi gıda ve içecek ürünleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu da sektörel olarak dar bir sanayi üretimi anlamına gelmektedir. Tüm bunlar sanayide kümelenmenin ve etkileşimin önüne geçmektedir. Sanayide istihdam edilecek nitelikli işgücünün artırılması; üniversite-sanayi işbirliğinin sağlanması; Ar-Ge çalışmaları ve yenilikçi işletmelerin desteklenmesi; kamu ve işletmelerin diyalogunun güçlendirilmesi sanayide verimliliği artıracak çalışmalar olarak kente fayda sağlayacaktır.

3 PROGRAM

1 Eğitim

Üniversitenin Kente Entegrasyonu

Üniversiteler buldukları kentlere genç nüfusun yarattığı kültürel ve ekonomik hareketlilik ile katkı sağlamaktadırlar. Ayrıca, kente hakim nitelikli işgücü olarak da buldukları coğrafyada istihdam edilmeleri önemlidir. Bu nedenle, üniversitelerin kente entegrasyonu kent için değerli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca, yenilikçi çalışmalar ve çözümler ile tarım, sanayi ve altyapı alanında da gelişmeler görülecektir.

2 Katılım

Halkın Katılımı

Halkın katılımı, ekonomik, sosyal ve çevresel hedeflerin bütünleştirilmesine yardımda önemli bir role sahiptir. Katılım bölgeyi etkileyen kararlarda şeffaflığın sağlanmasında olumlu sonuç doğuracaktır. Müzakere yolu ile tek taraflı süreçlerin çoğulcu olarak yürütülmesinin sağlanması önemlidir. Böylelikle, tüm çalışmalar toplum yararına bir hal alacaktır. Ayrıca, sahiplik duygusunun artması verimliliği artıracak ve göçün önüne geçilecektir.

3 Çevre

İnsan-Doğa İlişkisi ve Çevre Etiği

İnsan-doğa arasındaki ilişkinin sorumlulukları çevre etiği disiplininin yanıt aradığı bir sorudur. Doğanın ve çevrenin insan için olduğu düşüncesinden uzaklaşmak günümüz problemlerinin birçoğuna çözüm olacak konuma gelmede ilk adımlardan birisidir. İnsanın doğanın bir parçası olduğu kabullenilmelidir. Bu noktada “insanın doğaya karşı sorumlulukları nedir?” sorusu insan egemenliğinin yaratmış olduğu çevre sorunlarına dikkat çekmekte önemlidir. Rize insanın çıkarlarından ayrı kendi özel değerleri düşünüldüğünde de oldukça zengindir ve bunun korunması insan- doğa ilişkisi için önemli bir temel oluşturmaktadır.

3 PROJE

1 Ulaşım

Demiryolu Ulaşımı

Rize, ulaşım ağı açısından kısıtlı bir konuma sahiptir. Arazi yapısı, engebeli bir konumda yer alması ve dağların denize paralel olması ulaşım ağını oldukça sınırlandırmaktadır. Bölgede bulunan liman ve sınır kapısı, taşımacılığı hareketlendirmekte ve mevcut yolların yoğun bir şekilde kullanılmasına neden olmaktadır. Yolların bu yoğunluğa cevap vermemesi de bölgenin diğer bölgelerle uyum sağlamasını yavaşlatmaktadır.

Rize’de ve diğer Doğu Karadeniz illerinde demiryolu ağı bulunmamaktadır. Ancak, demiryolu uygulamasıyla beraber liman-karayolu-demiryolu entegrasyonu mümkün olacaktır. Yoğun üretime, ticarete ve turizme hitap edecek bir ulaşım ağı planlanmalı, entegre bir çalışma yapısı izlenmelidir.

2 Tanıtım

Saklı Karadeniz Ruhü

Rize, günümüze kadar birçok topluluğa, kavimlere ve medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Günümüze kadar korunan camiler, evler, taş kemer köprüler, su değirmenleri, kaleler ve naylalar (serender) gibi anıtsal ve sivil mimari örnekleri zengin bir tarihi birikimi gözler önüne serer. Bu birikimin değerini gösterebilmek ve turizmin bir parçası haline getirebilmek için tanıtım çalışmaları yapılmalıdır.

Mevcut turizm değerleri korunmalı ve geliştirilmeli, Doğu Karadeniz’in eteklerinde saklı kalan Karadeniz Ruhü’nu su yüzüne çıkarmak için tanıtım kampanyaları geliştirilmelidir. Yapılan yatırımlar bu doğrultuda verimli bir şekilde yönlendirilmelidir.

3 Koruma

Doğal Yaşamın Sürdürülebilirliği

Planlama ve müdahaleler doğal çevre hassasiyetleri gözetiminde olmalıdır. İnsan-doğa ilişkilerinde insan merkezci yaklaşımdan uzaklaşılmalıdır. Rize’de doğal yaşamın sürdürülebilirliği birçok açıdan olduğu gibi tarıma ve doğa turizmine dayalı bir ekonomiye sahip olması açısından da oldukça önemlidir. Vadilerin ve dere yataklarının korunması gerekmektedir. Bu kapsam dışında, uygulamaya geçen bazı projeler bulunmaktadır.

Karadeniz sahil otoyolu için açılan taş ocakları çevreye oldukça zarar vermektedir. Ayrıca, bu yolun muhtelif yerlerinin deniz doldurularak yapılması da Karadeniz’in ekosistemine ve deniz canlılarına zararları olmaktadır. Benzer proje girişimlerinin de eşsiz doğa güzellikleri ile ön plana çıkan Rize’ye zararları dikkate alınmalıdır.

BÖLÜM

05

RİZE'NİN GELECEĞİ İÇİN
10 TEMEL İLKERİZE'NİN GELECEĞİ İÇİN
10 TEMEL İLKE

1. **YAĞMURUN BEREKETİ:** Çay Tarım Alanları
2. **YEŞİLLER KENTİ:** Doğa ile İç İçe Bir Kent
3. **YAŞAM BİÇİMİ:** Bütünleşik Kır ve Kent Yaşamı
4. **YÖNETİM:** Sosyal ve Teknik Altyapı İyileştirme
5. **YATIRIM VE KALKINMA:** Eko Turizm
6. **YAYLA CENNETİ:** Bir Şenlik Havası
7. **YÖRESEL ESİNTİLER:** Karadeniz'in Ruhü
8. **YABAN HAYATI:** Atmaca ve Dağ Horozu Yaşam Alanı
9. **YAŞANABİLİRLİK:** Kentsel Yaşam Kalitesi
10. **YAŞANMIŞLIK:** Tarihi Değerler

YAĞMURUN BEREKETİ: ÇAY TARIM ALAMLARI

Rize’de yağış her mevsime dengeli olarak dağılmakta olup kurak mevsimi yoktur. Rize’de yıllık yağışın çok fazla olması, yüksek oranda nisbi nemin olması çay üretimi için elverişli ortamı yaratmaktadır. Türkiye, çay üretim alanları itibariyle Dünya çay üretim alanları içerisinde 6. Sırada, çay üretim miktarı itibari ile 5. Sırada yer almaktadır. Türkiye’de yaş çay üretimi 5 ilde yapılmakla birlikte bu ille arasında 499.685 dekarla Rize ilk sırayı almakta ve üretimin %65’i bu ilde yapılmaktadır.

İlin en fazla üretimi olan çay alanları ise toplam tarım alanlarının %91,8’ine tekabül etmektedir. İl genelinde 1749 adet çay alım yeri, 123.726 üretici, 499.609 dekar çaylık alan mevcuttur.

Buna ek olarak, Rize’nin kivi tarımı için ekolojik açıdan diğer bölgelerden daha uygun olması üretimin daha ekonomik bir şekilde yapılabileceğini ortaya koymuştur.

YEŞİLLER KENTİ: DOĞA İLE İÇ İÇE BİR KENT

Türkiye’nin en çok yağış alan ili Rize’de yağış her mevsime dengeli olarak dağılır. Türkiye ormanlarının %25’ini barındırır ve sahip olduğu ormanlar bakımından Türkiye’nin en zengin bölgesidir.

Yükseklik farkının kıyıda başlayarak aniden artması sebebiyle, yeşilin her tonunu görmek mümkündür. Her mevsim yeşil kalan bu kentte, Kaçkar’ın yamaçlarında sonsuz maviyi izlemek eşsiz bir deneyimdir.

YAŞAM BIÇİMİ: BÜTÜNLEŞİK KIR VE KENT YAŞAMI

Çok engebeli ve dağlık bir arazi yapısına sahip olan Rize’de kıyı şeridinin hemen arkasında 150-200 metreyi bulan tepeler yükselir. Kıyı kesiminde yerleşebilecek alan sınırlıdır. Rize’nin topografyası ve buna göre şekillenen tarım çeşidi, halkın yaşam biçiminin şekillenmesinde büyük rol oynar.

Rize’de bugünkü dokunun oluşmasında en önemli faktör çay tarımının başlaması ve yaygınlaşmasıdır. Bölgede en yoğun nüfus hareketi çay sezonunun başlaması ve sezonun tamamlanması dönemlerinde görülür.

Büyük kentlerde yaşayanlar yaz başında, çay hasadının başlamasına yakın bir zamanda bölgeye akın ederler. Bu dönemlerde köyler tekrar eski nüfus yoğunluğunu kazanır. Doğu Karadeniz’de genel olarak halkın büyük bir bölümü köy ile şehir arasında ya da her ikisinde de ikamet etmekte, köylü ve şehirli yaşam biçimini aynı anda sürdürmektedir. Şehirde oturanlar, köylü bir aile gibi tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır.

38

YÖNETİM: SOSYAL VE TEKNİK ALTYAPI İYİLEŞTİRME

Tüm kalkınma eylemleri ve ekonomi çalışmaları, toplum yararı gözetilerek yapılmalıdır. Ana hedef halkın istihdam edilmesi yaşam standartlarının artırılması üzerine olmalıdır. Rize için kırsal yaşam nüfusun büyük bir çoğunluğunun parçası durumdadır. Bu nedenle, kentlerde yaşayan nüfusun beklentileri de daha farklı olacaktır. Bu nedenle, planlama çalışmaları katılıma açık ve şeffaf olmalıdır. Kararlarda halkın beklentileri gözetilmelidir. Daha etkin, saydam, kapsayıcı ve katılımcı bir yerel yönetim sistemi, sadece tüm kamusal sistemin iyileşmesini sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda yerel düzeyde insanların refah seviyelerinin ve insani gelişmişlik düzeyinin yükseltilmesinde de etkili olacaktır. Daha etkin, saydam, kapsayıcı ve katılımcı bir yerel yönetim sistemi, sadece tüm kamusal sistemin iyileşmesini sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda yerel düzeyde insanların refah seviyelerinin ve insani gelişmişlik düzeyinin yükseltilmesinde de etkili olacaktır.

39

YATIRIM VE KALKINMA: EKO- TURİZM

Rize, yapılan yatırımlar ve kalkınma hamleleri ile bölgesinde kendine has özellikleri sayesinde önemli bir konumdadır. Kentte üniversitenin bulunması Ar-Ge çalışmaları, sanayi ve üretim işbirlikleri açısından çok önemlidir. Yatırımların ve kalkınma adımlarının kentin gelişme yönü ve dinamikleri ile aynı doğrultuda olması, potansiyelini de olumlu yöne aktarmaktadır. Ekonomide çeşitliliğin sağlanması ve rekabetin korunması açısından mevcut düzene aykırı olmayacak ve işbirliği içerisinde çalışacak yeni yatırımlar da fayda sağlayacaktır. Agro-turizm bu dinamikler ile örtüşecektir. Fakat, yaylaların ve üretim alanlarının turizme terkedilmesinin önüne geçilmelidir. Ayrıca, yapılacak yatırımların ve uygulamalarının planlanması ve yöre özelliklerine göre kodlanması gerekmektedir.

05

06

YAYLA CENNETİ: BİR ŞENLİK HAVASI

Rize'nin güneyindeki Kaçkar Dağları ile yüksek dağların eteklerinde birbiriyle bağlantılı birçok güzel yayla vardır. Bu yaylaların hemen hepsinde ot biçme şenlikleri yapılmaktadır. Her yıl düzenlenen belli başlı yayla şenliklerinden bazıları ise Çamlıhemşin Ayder Kardan Adam Şenliği, Ardeşen Küçük Yayla Kültür Şenlikleri, Demirkapı Yayla Şenliği, İkizdere Anzer Balı ve Yayla Şenliği, Kalkandere Turizm ve Dostluk Şöleni, Ardeşen Kaçkar - Altıparmak (Sırt ve Golezena) Yayla Şenlikleri, İkizdere-Ovit Yayla Şenlikleri'dir.

Şenliklere ek olarak yayla eteklerindeki yamaçlarda rehberlerle birlikte doğa yürüyüşü yapma imkânı da bulunmaktadır. Doğa yürüyüşü yapmak ve dinlenmek için ideal olan yaylalar, zengin biyolojik çeşitliliklerinin yanı sıra eşsiz bir sivil mimariye de sahiptir.

YÖRESEL ESİNTİLER: KARADENİZ'İN RUHU

Rize, Anadolu'nun diğer bölgelerinden coğrafi yapısıyla olduğu gibi kültürel yapısı ile de ayrılır. Kendine has Karadeniz tınılarıyla müzik, Rize'nin kimliğini oluşturan en önemli parçalardan birisidir. Rize halk müziği kemençe, tulum gibi çalgılar ve türküler etrafında şekillenir. Rize bölgesinde oynanan halk dansları genelde horon olarak adlandırılır. Daha çok tulum, kemençe, eşliğinde oynanan horon bazen de bir türkü eşliğinde, müziksiz oynanabilir.

Halk mutfağını şekillendiren iki önemli kaynak ise deniz ve hayvan ürünleridir. Hamsi Rize mutfağının vazgeçilmezlerindedir. Yöresel yiyeceklerin temelinde genellikle mısır ve mısır unu bulunmaktadır.

Rize çorap örme, Rize bezi dokuma, ağaç oymacılığı, bakırcılık gibi yöresel el sanatlarıyla da meşhurdur. Diğer bölgelerdeki bakırcılıktan farklı olarak Rize bakır dövmeçiliği daha fazla işçilik isteyen ince çekiç dövmeçiliğine dayanır.

YABAN HAYATI: ATMACA VE DAĞ HOROZU YAŞAM ALANI

Ormanlık alanda geyik, ceylan, bozayı, kurt, çakal, tilki gibi hayvanların yanı sıra çayırılık, fundalık alanda huş tavuğu, ur kekligi, yalçın tepelerde ise çengel boynuzlu keçi gibi türlere rastlamak mümkündür.

Ayrıca, Rize'nin kültürel dokusu içerisinde "Atmaca Avcılığının ve Eğitiminin" önemli bir yeri vardır. Atmacacılık, atmacanın yakalanmasından, eğitilmesine ve atmacayla avcılık yapılmasına kadar uzanan zahmetli bir süreci ifade eder. Yakalanan atmaca eğitilir ve sonra da atmacayla ava çıkılır. Başından sonuna kadar büyük bir uğraş, ustalık ve sabır gerektiren atmacacılık, bölge kültürü içerisinde kendine has bir yer edinmiştir.

Yörenin kültürel sembollerinden biri olan atmaca, Ardeşen Kaymakamlığı ve Ardeşen Belediyesi tarafından düzenlenen "Ardeşen Atmaca Şenlikleri"ne de esin kaynağı olmuştur.

YAŞANABİLİRLİK: KENTSEL YAŞAM KALİTESİ

İletişim, ulaştırma, enerji, su ve kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerinin etkinliği kentsel yaşanabilirlik düzeyinin artırılması için hayati önem taşımaktadır.

Stratejik planlamaya konu olan alanlar ulaşım türleri açısından kara, deniz ulaşımına sahiptir. Karadeniz Sahil Yolu'nun tamamlanması ile birlikte, yol güvenliğinde artış, ulaşım süresinde azalma olmuştur ve etkin olarak kullanılmaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde demiryolu ağı bulunmamaktadır. Yaşanabilirlik kalitesini artırmak adına Samsun'dan sahil boyunca Gürcistan sınırına kadar uzanan bir demiryolu hattı projesi söz konusudur.

Bunlara ek olarak, sosyal altyapının gelişmişliği, yaşanabilirlik kalitesiyle doğru orantılıdır. Rize'de bu kaliteyi artırabilmek için sosyal altyapıyı iyileştirme projeleri tasarlanmalı ve uygulanmalıdır.

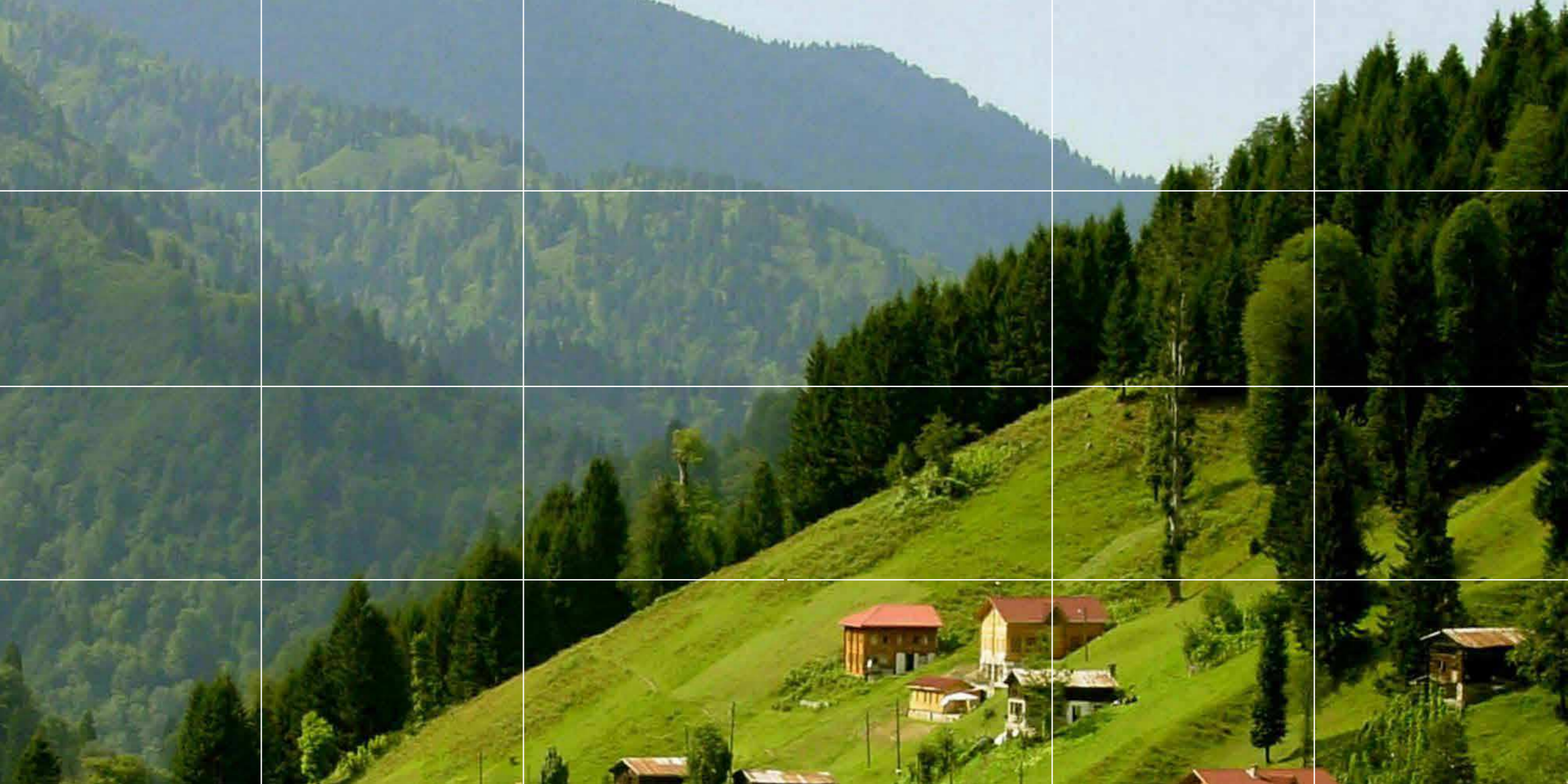

YAŞANMIŞLIK: TARİHİ DEĞERLER

Tarihi M.Ö. 700'lü yıllara dayanan Rize, günümüze kadar birçok topluluğa, kavimlere ve imparatorluğa ev sahipliği yapmıştır. Rize'deki mimari birikimin çoğunu, Osmanlı döneminde yapılmış eserler oluşturur. Günümüze kadar korunan camiler, evler, taş kemer köprüler, su değirmenleri, kaleler ve namlar(serender), Rize'deki yaşanmışlığı gözler önüne serer.

İskender Cafer Paşa Camisi, Rize Kalesi, Hala Kambur Köprüsü Rize'nin en önemli tarihi mimari yapıları arasındadır.

			58 SIVAS	64 UŞAK	36 KARS					
			59 TEKİRDAĞ	65 VAN	70 KARAMAN	46 KAHRAMANMARAŞ				
	42 KONYA		60 TOKAT	66 YOZGAT	71 KIRIKKALE	49 MUŞ				
	43 KÜTAHYA		61 TRABZON	67 ZONGULDAK	72 BATMAN	74 BARTIN	24 ERZİNCAN			
14 BOLU	44 MALATYA		62 TUNCELİ	68 AKSARAY	73 ŞIRNAK	75 ARDAHAN	77 YALOVA	16 BURSA		
40 KIRŞEHİR	45 MANİSA		63 ŞANLIURFA	69 BAYBURT	76 İĞDIR	78 KARABÜK		17 ÇANAKKALE		
41 KOCAELİ	01 ADANA							18 ÇANKIRI	79 KİLİS	
07 ANTALYA	04 AĞRI							80 OSMANİYE		
08 ARTVIN	03 AFYON							81 DÜZCE	47 MARDİN	
15 BURDUR	05 AMASYA	10 BALIKESİR	19 ÇORUM	30 HAKKARİ	53 RİZE	48 MUĞLA	55 SAMSUN	28 GİRESUN	09 AYDIN	
27 GAZİANTEP	06 ANKARA	11 BİLECİK	20 DENİZLİ	31 HATAY	38 KAYSERİ	57 SİNOP	56 SİİRT	29 GÜMÜŞHANE		
	02 ADIYAMAN	12 BİNGÖL	21 DİYARBAKIR	32 İSPARTA	39 KIRKLARELİ		37 KASTAMONU			
		13 BİTLİS	22 EDİRNE	33 İÇEL	25 ERZURUM					
			23 ELAZIĞ	34 İSTANBUL	26 ESKİŞEHİR					
				35 İZMİR						

81 KENT VİZYON